

การพัฒนาคุณภาพการศึกษากับการสร้างโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ The Education Quality Development and School of Learning

พระมหาอำนาจ เตชะโร (ทองเพชร)^๑

บทคัดย่อ

การพัฒนาคุณภาพการศึกษากับการสร้างโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ เป็นหัวใจของการปฏิรูป การศึกษานั้นต้องตระหนักถึง ผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner Focus) โดยเฉพาะการพัฒนาให้นักเรียน ไปสู่เป้าหมายทั้งในด้านเก่ง ดี และมีความสุขได้นั้น จำเป็นต้องพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นหน่วยงานที่ เป็นมาตรฐานมีคุณภาพอย่างพร้อมเพรียง รวมทั้งมีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ในการส่งเสริมให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น จึงต้องพัฒนาสถานศึกษาสู่ โรงเรียนแห่งการเรียนรู้ (Learning School) เพราะเชื่อว่าโรงเรียนจึงต้องเน้นที่การเรียนรู้เป็นสำคัญมากกว่าการสอนแต่การที่จะสามารถ สร้างให้ทุกโรงเรียนเกิดขึ้นได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบหรือปัจจัยต่างๆ เพื่อขับเคลื่อนไปสู่ เป้าหมายปลายทาง

ยุทธวิธีในการทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพได้ดีเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับระบบการ ประกันคุณภาพการศึกษา และผลกระทบที่สำคัญจากการสื่อสารที่ไร้พรมแดน ทำให้ประเทศไทยมี การรับรู้และตื่นตัวในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาให้ทัดเทียมต่อประเทศตะวันตก ความ คาดหวังของสังคม ความต้องการของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมทางด้าน การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก สิ่งเหล่านี้ได้ถูกระบุในกฎหมายรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติ การศึกษา ได้กำหนดจุดมุ่งหมาย และหลักการของการจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นในเรื่องคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษา โดยกำหนดรายละเอียดไว้ในหมวด ๖ มาตรฐานและการประกันคุณภาพ การศึกษา ได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาทุกระดับ จุดมุ่งหมาย และหลักการของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นในเรื่องคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษาทุกระดับ

คำสำคัญ : การพัฒนาคุณภาพการศึกษา, การสร้างโรงเรียนแห่งการเรียนรู้

^๑หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Abstract

The education quality development and building schools of learning are the heart of education reform. The education reform must place a focus on learners to be qualified, good and happy. The education institutions must be developed into a standard quality in order to support students to learn continuously. The schools must be turned to learning schools rather than teaching schools.

Strategies to achieve better quality in education depend on educational quality assurance system. The borderless communication has an impact to the alert in educational system of Thailand. The rights in accessing information and educational participation of people are specified in the Constitution and Education Act in Chapter 6; standards and quality assurance. The system of quality assurance, standard of education, aims and principles of education at all levels are also given in details.

Keywords: education quality development, a school of learning

บทนำ

การศึกษาไทยในปัจจุบันยังคงมุ่งเน้นการผลิตคนให้รับใช้สังคมเท่านั้นเนื่องจากหลักสูตรที่จัดทำออกมาไม่ได้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชนบท ทำให้คนเหล่านั้นก้าวจากสังคมชนบทไปตั้งหลักแหล่งในสังคมเมืองแทนที่จะกลับไปพัฒนาท้องถิ่นตนเอง

ตลอดระยะเวลากว่าหนึ่งทศวรรษที่มีการจัดระบบการศึกษาไทยการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาถ้าเปลี่ยนแปลงโดยยึดถือแต่โรงเรียน ครู นักเรียน และเนื้อหาวิชาเป็นหลัก โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมอื่นอย่างเท่าเทียมเป็นเพียงการปรับเปลี่ยนเฉพาะรูปแบบที่หนีไม่พ้นการพายเรือในอ่างซึ่งไม่ต่างจากการศึกษาตอนเริ่มต้นที่นำเอาระบบโรงเรียนแบบตะวันตกเข้ามาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๑ ถ้าการศึกษาไทยยังเป็นเช่นนี้ผลเสียจะเกิดต่อนักเรียน จิตสำนึกความเป็นครู และสังคมนักเรียนจะกลายเป็นผู้ที่มีความรู้แต่ปฏิบัติไม่ได้เนื่องจากเข้าไปไม่ถึงปัญหาที่แท้จริงหลักสูตรยังคงเน้นการวัดผลให้นักเรียนจดจำเนื้อหา กำหนดเวลาสอบผู้เรียนก็ต้องท่องจำ กวดวิชาทำให้เสียเวลาส่วนนี้ไปมากจนไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ชีวิตและประสบการณ์นอกห้องเรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๕๓ ว่าด้วยเรื่องมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๕๓)

ผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทำให้เกิดการสื่อสารไร้

พรมแดน หรือเป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร (Information Technology) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่างๆอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา และวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้บุคคลต้องมีการเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับยุคและสมัย การที่บุคคลจะเรียนรู้และปรับตัวได้ดี อันเนื่องมาจากการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ และการศึกษาที่มีคุณภาพจำเป็นต้องมีระบบการศึกษาและการจัดการระบบที่ดี มีคุณภาพ และประสิทธิภาพในทุกๆด้าน ทั้งทางด้านการบริหารจัดการหลักสูตรการเรียนการสอน การพัฒนาครู การพัฒนาสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ ตลอดจนการสร้างความร่วมมือและการประสานสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรต่างๆ

ยุทธวิธีในการทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพได้ดีเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และผลกระทบที่สำคัญจากการสื่อสารที่ไร้พรมแดน ทำให้ประเทศไทยมีการรับรู้และตื่นตัวในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาให้ทัดเทียมต่อประเทศตะวันตก ความคาดหวังของสังคม ความต้องการของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมทางด้านการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก สิ่งเหล่านี้ได้ถูกระบุในกฎหมายรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการศึกษา ได้กำหนดจุดมุ่งหมาย และหลักการของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นในเรื่องคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โดยกำหนดรายละเอียดไว้ในหมวด ๖ มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ จุดมุ่งหมาย และหลักการของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นในเรื่องคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ

หัวใจของการปฏิรูปการศึกษานั้น ต้องตระหนักถึง ผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner Focus) โดยเฉพาะการพัฒนาให้นักเรียนไปสู่เป้าหมายทั้งในด้านเก่ง ดี และมีความสุขได้นั้น จำเป็นต้องพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นหน่วยงานที่เป็นมาตรฐานมีคุณภาพอย่างพร้อมเพรียง รวมทั้งมีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ในการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น จึงต้องพัฒนาสถานศึกษาสู่ โรงเรียนแห่งการเรียนรู้ (Learning School) เพราะเชื่อว่าโรงเรียนจึงต้องเน้นที่การเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญมากกว่าการสอนแต่การที่จะสามารถสร้างให้ทุกโรงเรียนเกิดขึ้นได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบหรือปัจจัยต่างๆ เพื่อขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายปลายทาง คำถามมีอยู่ว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาคืออะไร โรงเรียนแห่งการเรียนรู้คืออะไร แล้วคุณครูจะสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อการสร้างโรงเรียนแห่งการเรียนรู้เป็นอย่างไร

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาคืออะไร

คำว่า “พัฒนา” ในภาษาสันสกฤตมาจาก “วรณ” แปลว่า ความเจริญ มาจากบาลีว่า “วฑฺฒน” หรือ “วฑฺฒนะ” แปลว่า ความเจริญ ความงดงาม เพิ่มขึ้นขึ้น ผักผืน ทำให้ยืนยาวขึ้นดังนั้น การพัฒนา (Development) การทำความเจริญ การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี การพัฒนา การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ถ้าเป็นกริยา ใช้คำว่า พัฒนา หมายความว่า ทำให้เจริญ คือ ทำให้เติบโตได้งอกงาม ทำให้งอกงามและมากขึ้น (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๗๗๙)

การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดคุณภาพดีขึ้นกว่าเดิม ความหมายนี้นับว่าเป็นความหมายที่รู้จักกันโดยทั่วไป เพราะนำมาใช้มากกว่าความหมายอื่นๆ แม้ว่าจะไม่ใช่ที่ยอมรับของนักวิชาการก็ตาม (สนธยา พลศรี, ๒๕๔๗: ๒)

การพัฒนาในทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง ความเจริญเติบโต แต่เป็นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ตามเนื้อหาของวิชาเศรษฐศาสตร์ซึ่งเป็นการเน้นความหมายเชิงปริมาณ คือ การเพิ่มขึ้น หรือการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่นๆ (สนธยา พลศรี, ๒๕๔๗: ๓) การพัฒนาในทางการวางแผน หมายถึง เป็นเรื่องเกี่ยวกับการชักชวน การกระตุ้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ด้วยการปฏิบัติตามแผนและโครงการอย่างจริงจัง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันเป็นวงจร โดยไม่มีสิ้นสุด (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, ๒๕๓๔: ๑๓)

คุณภาพการศึกษา คำนี้เป็นคำที่กล่าวถึงกันมานานเกี่ยวกับความหมายของคุณภาพการศึกษา รวมทั้งหน่วยงานต่างๆ ได้ร่วมกันระดมความคิดเห็น หาวิธีการและแนวทางที่จะทำอย่างไรให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยให้ดีขึ้นทัดเทียมกับนานาชาติ ความหมายของคำว่า คุณภาพการศึกษา เป็นนามธรรม หากเข้าใจความหมายไม่ตรงกันแล้ว เมื่อนำลงมาสู่การปฏิบัติก็จะแตกออกไปในแต่ละทิศทาง สุดท้ายก็อาจวนอยู่ในอ่างในสังคมไทยยังมีความสับสนระหว่างคำว่า “คุณภาพคน” กับคำว่า “คุณภาพการศึกษา” ที่ผ่านมาสังคมมักจะกล่าวโทษกันว่า คนดีหรือคนไม่ดีเป็นเพราะการศึกษา แท้จริงแล้ว การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างคุณภาพคน เนื่องจาก คุณภาพคนเกี่ยวข้องกับหลายปัจจัยที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นครอบครัว สังคม สิ่งแวดล้อม (ครูบ้านนอก.คอม, ออนไลน์) คุณภาพการศึกษา หมายถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตาม ปณิธานและภารกิจของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามนโยบายการพัฒนาการอุดมศึกษาของประเทศ ตลอดจน ปณิธานและ ภารกิจเฉพาะในการจัดการศึกษาของแต่ละสถาบัน

ดังนั้น คำว่า การพัฒนาคุณภาพ การศึกษา หมายความว่า กระบวนการพัฒนา การศึกษาเข้าสู่คุณภาพที่สอดคล้องกับมาตรฐาน การศึกษาของชาติ โดยมีการกำหนดมาตรฐาน การศึกษา การจัดระบบและโครงสร้างการ วางแผน และการดำเนินการตามแผน รวมทั้งการ สร้างจิตสำนึกให้เห็นว่า การพัฒนาคุณภาพ การศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และ เป็นความรับผิดชอบร่วมกันของทุกฝ่าย

โรงเรียนแห่งการเรียนรู้คืออะไร

นักวิชาการและนักพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาของ บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในองค์กร ได้ให้ ความหมายขององค์กรแห่งการเรียนรู้ไว้ มากมายแตกต่างกัน ดังนี้

พจน์ สะเพียรชัย (๒๕๔๖: ๓) กล่าว ไว้ว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้ คือ องค์กรที่ เรียนรู้กันเพื่อปรับเปลี่ยนตนเองให้ทันต่อความรู้ ใหม่ รวมถึงพลังความคิดและความรู้ของคนใน องค์กรให้เป็นพลังร่วม เพื่อผลักดันองค์กรให้ ทันและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของ สิ่งแวดล้อมจากภายนอก แล้วนำมาซึ่ง ความสำเร็จตามปณิธานและความมุ่งหมายของ องค์กร ญัฏฐพันธ์ เจริญนันท์ (๒๕๕๑: ๒๗๘) กล่าวว่าองค์กรแห่งการเรียนรู้ หมายถึง หลักการหรือแนวทางปฏิบัติที่จะช่วยให้องค์กร มีความพร้อมและมีศักยภาพพร้อมรับกับ สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง โดยสามารถ ปรับตัวให้ตอบสนองต่อการสร้างโอกาสใหม่ๆ ทางธุรกิจ และปรับอุปสรรคให้เป็นประโยชน์ต่อ การดำเนินงาน Hellriegel, D,S.E. Jackson and J.W. Slocum (2002: 334) กล่าวว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นองค์กรที่มีพลัง ขับเคลื่อนในการปรับปรุงการดำเนินการอย่าง ต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่ผ่านมา

ทั้งจากผู้รับบริการ ส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของ องค์กร และจากองค์กรอื่นๆ ด้วย

คำว่า “องค์กรแห่งการเรียนรู้” โดย สรุปรวมถึง องค์กรที่สมาชิกมีความ ใฝ่เรียนรู้ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง องค์กรมีการสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ๆ นำ เทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหา พัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานและเพิ่มผลผลิต และมีศักยภาพที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ร่วมกันของ สมาชิกในองค์กร

ในการพัฒนาโรงเรียนไปสู่การเป็น องค์กรแห่งการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จนั้น ได้มีการเสนอแนะแนวทางดำเนินการ ดังนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ ระบุว่า การพัฒนาองค์กรไปสู่การเป็นองค์กร แห่งการเรียนรู้ จำเป็นต้องผสมแนวคิดทั้งหมด ไว้ด้วยกัน สามารถแบ่งขั้นตอนต่างๆ ประกอบด้วย (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๕๑: ๑๐๑) การสร้าง บรรยากาศแบบเปิดให้สมาชิกในองค์กรได้มี โอกาสทราบถึงความจำเป็นและประโยชน์ของ การเปลี่ยนแปลง เพื่อมุ่งไปสู่การเป็นองค์กร แห่งการเรียนรู้ ทำการพัฒนาวิจัยทั้ง ๕ ประการ แก่สมาชิกทุกคนในองค์กร เพื่อเป็นการปรับ พื้นฐานวิธีการคิดและวิธีการปฏิบัติต่อตนเองและ ต่อองค์กร ทำการพัฒนาองค์กรเรียนรู้ในระดับ องค์กร โดยการสร้างระบบโครงสร้างและ ระบบงานต่างๆ ให้พร้อมต่อการเรียนรู้ พัฒนาตัว ผู้นำให้เกิดทักษะต่างๆ ต่อการเป็นผู้นำที่มีความ เป็นเลิศ กำหนดรูปแบบของการพัฒนาองค์กร แห่งการเรียนรู้ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและ ส่วนรวม กำหนดมาตรการในการถ่ายทอดองค์ ความรู้และทักษะ เข้าสู่การปฏิบัติงานตามหน้าที่ ที่รับผิดชอบ พัฒนาและส่งเสริมระบบการทำงาน เป็นทีม โดยดำเนินการอย่างเป็นระบบ

สมพงษ์ สิงหะพล (๒๕๔๗: ๙๙) กล่าวว่า โรงเรียนแห่งการเรียนรู้ ต้องมีลักษณะที่สำคัญ ๙ ประการ ได้แก่ ๑) มีการลงมือการลงทุนเพื่ออนาคตโดยการให้การศึกษา และฝึกอบรมครูทุกคนในโรงเรียน ๒) สร้างสรรค์บรรยากาศ จัดโอกาสกระตุ้นให้ครูได้ปฏิบัติหน้าที่โดยเต็มความสามารถ เพื่อจะได้กระทำตนเป็น ตัวแทนของโรงเรียน บุคลากรที่มีคุณค่าของโรงเรียน และคนที่มองเห็นคุณค่าในตนเอง ๓) มีการประสานวิสัยทัศน์ ๔) เน้นการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า และทุ่มเทให้กับสิ่งที่ต้องการเปลี่ยนแปลง ๕) มีการบูรณาการการทำงานกับการเรียนรู้เข้าด้วยกันและจุดประกายการทำงานของครูให้มุ่งมั่นไปสู่ความเป็นเลิศ ๖) มีการระดมศักยภาพความเป็นเลิศของครูทุกคน เพื่อนำไปใช้ในการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการทำงาน ๗) สร้างพลังเอื้ออำนาจให้ครูมีอิสระในการคิดและลงมือทำที่สอดคล้องกับสไตล์การเรียนรู้ของตน ๘) นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยและก้าวหน้ามาเป็นเครื่องมือให้ครูใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้และการทำงานได้อย่างเต็มที่ และ ๙) ตอบสนองอย่างฉับไว และเชิงรุกต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนและสังคม และส่งเสริมให้ครูกระทำเช่นนั้นด้วย

ดังนั้น ลักษณะของโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ อาจต้องมีการลงทุนเพื่ออนาคตโดยการให้การศึกษา และฝึกอบรมครูทุกคนในโรงเรียน สร้างสรรค์บรรยากาศ จัดโอกาส กระตุ้นให้ครูได้ปฏิบัติหน้าที่โดยเต็มความสามารถ เพื่อจะได้กระทำตนเป็น ตัวแทนของโรงเรียน บุคลากรที่มีคุณค่าของโรงเรียน และคนที่มองเห็นคุณค่าในตนเอง มีการประสานวิสัยทัศน์ เน้นการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า และทุ่มเทให้กับสิ่งที่ต้องการเปลี่ยนแปลง มีการบูรณาการการทำงานกับการเรียนรู้เข้าด้วยกันและจุดประกายการทำงานของครูให้มุ่งมั่นไปสู่ความเป็นเลิศ

กลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อการสร้างโรงเรียนแห่งการเรียนรู้เป็นอย่างไร

หัวใจของการปฏิรูปการศึกษานั้น ต้องตระหนักถึง ผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner Focus) โดยเฉพาะการพัฒนาให้นักเรียนไปสู่เป้าหมายทั้งในด้านเก่งดี และมีความสุขได้นั้น จำเป็นต้องพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นหน่วยงานที่เป็นมาตรฐานมีคุณภาพอย่างพร้อมเพรียง รวมทั้งมีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ในการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น จึงต้องพัฒนาสถานศึกษาสู่ โรงเรียนแห่งการเรียนรู้ (Learning School) เพราะเชื่อว่าโรงเรียนจึงต้องเน้นที่การเรียนรู้เป็นสำคัญมากกว่าการสอน แต่การที่จะสามารถสร้างให้ทุกโรงเรียนเกิดขึ้นได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบหรือปัจจัยต่างๆ เพื่อขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายปลายทางประกอบด้วย

๑. ผู้บริหารหรือผู้นำ นับเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำโรงเรียนสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ได้นั้นผู้นำต้องมีนโยบาย และวิสัยทัศน์ที่เน้นการเรียนรู้เป็นหลัก ต้องจัดสภาพที่สร้างความกดดันนักเรียน รวมทั้งผู้ปกครอง ครูอาจารย์และชุมชน ควรร่วมมือสร้างสรรค์พัฒนานักเรียนอย่าง มุ่ง มั่น ตั้งใจ ซึ่ง ความ มุ่ง มั่น (Commitment) เป็นกุญแจแห่งความสำเร็จทั้งปวง ขณะเดียวกันหลักแห่งความไว้วางใจจะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศในการทำงานแบบมิตรภาพ ทำให้เกิดความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ และเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน การบริหารและการจัดการด้วยความรักและความผูกพัน ช่วยมัดใจผู้ร่วมงานและนักเรียนให้มีความสุข อีกทั้งสามารถกระตุ้นศักยภาพของบุคลากรออกมาพัฒนาสร้างสรรค์งานอย่างเต็มความสามารถ (MyFristBrain.com, ออนไลน์)

ในทางพระพุทธศาสนา “ผู้นำ” ประการแรก คือ บทบาทของผู้นำกับการสื่อสาร

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบัน ไม่ว่าจะจากปัญหาทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ ทำให้ผู้นำขององค์กรต่างๆ ต้องให้ความสำคัญกับการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กร โดยภายใต้หลักกัลยาณมิตรธรรมหรือธรรมของกัลยาณมิตร) ประการนั้นมีอยู่ข้อหนึ่ง คือ วัตถุประสงค์ หรือเป็นผู้นำรักจักพูด โดยการที่จะเป็นนักพูดที่ดีนั้นต้องพูดให้ผู้อื่นสามารถเข้าใจได้ พูดให้ผู้อื่นได้ประโยชน์ หรือพูดให้ผู้อื่นช่วยกันสร้างสรรค์ประโยชน์ ไม่ใช่การพูดเพื่อหาประโยชน์ให้แก่ตนเอง โดยพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดง ลักษณะของนักสื่อสาร หรือนักพูดที่ดีไว้ ๔ ประการด้วยกัน ได้แก่ พูดแจ่มแจ้ง (อธิบายให้เข้าใจได้ชัดเจน) พูดจริงใจ (พูดจนคนยอมรับและอยากจะทำ) พูดเข้าใจ (พูดให้เกิดความศรัทธา กระตือรือร้น) และพูดให้รู้เรื่อง (พูดให้เกิดความเข้าใจ มีความหวัง ในผลดีและทางที่จะสำเร็จ) (พสุ เดชะรินทร์, ออนไลน์) การเป็นผู้รู้จักพูดตามหลักการข้างต้นสามารถนำมาปรับใช้กับการพูดเนื่องในโอกาสต่างๆ ไม่จำเป็นต้องต้องเป็นการพูดของผู้นำเท่านั้น

๒. ครูหรือผู้สอน มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้ ครูต้องเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ จากผู้สั่งการ ถ่ายทอด เป็นผู้ให้คำปรึกษาและอำนวยความสะดวก ทำตัวเหมือนพี่เลี้ยงและโค้ช ครูต้องมีความรู้อย่างกว้างขวางและชี้แนะให้แนวทางแก่นักเรียนได้ รวมทั้งพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการเรียนการสอน มียุทธศาสตร์ในการสอน ปรับปรุงการสอน การวัดผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ต้องรักลูกศิษย์เหมือนลูกของตนเอง ใช้วิธีการเรียนการสอนด้วยความรักและความเมตตา โดยหวานเมลิ็ดพีชแห่งความรักให้ทั่วถึงเพราะพลังแห่งความรักจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นคุ้นเคยให้ความอบอุ่นใกล้ชิด ขณะเดียวกันครูหรือผู้สอนต้องหมั่นฝึกฝนวิทยา

ยุทธ์ ยุทธศาสตร์การสอนของตนให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ ต้องศึกษาหาความรู้ตลอดชีวิตและต่อเนื่อง ลักษณะนี้จึงเรียกว่า ครูคุณภาพ ซึ่งเป็นครูที่มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู คำนึงถึงคุณภาพนักเรียนเป็นสำคัญ

๓. ระบบการบริหารและการจัดการ นับว่าเป็นอีกหนึ่งความสำคัญและความจำเป็นต่อการสร้างโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งระบบการบริหารและการจัดการที่สอดคล้องกับโรงเรียนในลักษณะนี้ ได้แก่ การจัดการคุณภาพ ซึ่งเป็นทฤษฎีการบริหารและการจัดการคุณภาพ โดยเน้นคุณภาพเป็นสำคัญ โดยเฉพาะคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย การเน้นลูกค้าเป็นสำคัญนั่นคือนักเรียน การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การจัดการคุณภาพถือว่ามนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญต้องพัฒนาต้องเริ่มที่ ครู ก่อน การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการทำงาน และสุดท้ายการจัดสภาพการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูปรับปรุงยุทธศาสตร์การสอน ปฏิรูปการเรียนการสอนโดยมุ่งสู่โรงเรียนแห่งการเรียนรู้จัดสภาพโรงเรียนที่มีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้

๔. นวัตกรรมและเทคโนโลยี ก็มีบทบาทสำคัญในการเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมและประเมินผล เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือผลที่ถูกต้องเที่ยงตรง โรงเรียนแห่งการเรียนรู้จึงเน้นการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารและการเรียนการสอน

๕. หลักสูตร เป็นสิ่งสำคัญเพราะถือเป็นคู่มือในการสร้างสรรค์คุณภาพชีวิตของนักเรียน หลักสูตรโรงเรียนจะต้องยึดหยุ่น ไม่เน้นเนื้อหาสาระจนแน่นเกินไป โดยไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สร้างสรรค์ ค้นคว้า หรือสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (สมชาย เทพแสง, ๒๕๕๓)

บทสรุป

การพัฒนาคุณภาพการศึกษากับการสร้างโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ทุกระดับทุกประเภท โดยมุ่งเน้นเป้าหมาย คือ นักเรียนเป็นศูนย์กลาง คือ จัดการเรียนการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ ปฏิรูปการศึกษาที่เน้นหลักสูตรการวิเคราะห์และมองภาพรวม ยกเลิกการศึกษาแบบท่องจำ มีการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศโดยเริ่มต้นที่ภาษาอังกฤษและจีน เพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาทุกระดับทุกประเภทจัดให้มีครูดีและครูสอนภาษาให้เพียงพอทุกห้องเรียน จัดให้โรงเรียนมีคุณภาพใกล้เคียงกันทั้งในเมืองและชนบท จัดให้มีสถาบันอาชีวศึกษาที่สามารถค้นหาความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในทุกพื้นที่ พัฒนานักศึกษาอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาให้เป็นมืออาชีพที่สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล การพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ คู่คุณธรรม ปรับปรุงโครงสร้างระบบบริหาร การศึกษา และเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับภัยพิบัติทางธรรมชาติ การสร้างโอกาสทางการศึกษาแก่ประชากรทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม คือ กระจายโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุน การพัฒนาเด็กปฐมวัย สนับสนุนผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพสร้างห้องการเรียนรู้โดยใช้ e-Book การลดข้อจำกัดของการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาและอาชีวศึกษาขั้นสูง การเรียนรู้ตลอดชีวิตที่คนไทยที่ไม่จบ ม.๖ เทียบโอนความรู้และประสบการณ์หรือเข้าเรียนให้จบ ม.๖ ได้ภายใน ๑ ปี และโครงการหนึ่งโรงเรียนหนึ่งพยาบาล

การปฏิรูปครู เพื่อยกฐานะครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง คือ ปรับปรุงระบบเงินเดือนและค่าตอบแทนครู พัฒนาระบบความก้าวหน้าของครู ฝึกอบรมครูอย่างเข้มให้มีคุณภาพ และลดรายจ่าย-เพิ่มรายได้-สร้างโอกาสให้กับครู การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา อาชีวศึกษา และ

การฝึกอาชีพ ให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ คือ จัดระบบการสร้างประสบการณ์ระหว่างเรียนอย่างเหมาะสม เช่น ศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน เรียนก่อนผ่อนทีหลัง- ส่งคืนเมื่อมีรายได้ สร้างรายได้ระหว่างเรียน กองทุนตั้งตัวได้ สนับสนุนให้ผู้สำเร็จการศึกษามีงานทำได้ทันทีหรือเรียนจบพบงาน มีการฝึกอาชีพในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะให้ตรงกับตลาดแรงงานและบ่มเพาะผู้ประกอบการรายใหม่ และศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน การพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาให้ทัดเทียมกับนานาชาติ คือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้คอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย โดยมีระบบจัดการความรู้รองรับการใช้คอมพิวเตอร์ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย พัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์ และมีโครงข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเชื่อมโยงกับอินเทอร์เน็ตไร้สาย การสนับสนุนการพัฒนาเพื่อสร้างทุนปัญญาของชาติ คือ พัฒนามหาวิทยาลัยให้มุ่งผลิตนักศึกษาสู่การเป็นพลเมืองโลกที่ทันสมัย-มีทักษะหลากหลาย-สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้สร้างเครือข่ายของนักศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาสให้มีคุณภาพระดับโลก และสนับสนุนการวิจัยทางการศึกษา การเพิ่มขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับการเปิดเสรี ประชาคมอาเซียน คือ สร้างความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษากับภาคเอกชน เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนตามความต้องการของภาคการผลิตและบริการ

นอกจากนี้ ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องเน้นการปรับปรุงบุคลากรทั้งครู นักเรียนรวมทั้งตนเอง ให้ทันกับความเจริญเติบโตของสังคมและโลก โดยเฉพาะสร้างนักเรียนให้รู้เท่าทันคน ในลักษณะเน้นความจำเป็นที่จะเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ (It Must Learn How to Learn) รวมทั้งเรียนรู้การเปลี่ยนแปลง

และเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้จากการเรียนในที่เดียวกับบุคคลเดียวเป็นทุกสถานที่ ทุกเวลา ทุกโอกาส ทุกบุคคล ต่อเนื่องตลอดชีวิต อีกทั้งกระตุ้นให้ ครู ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียน สร้างสรรค์ความรู้ ทักษะ ความคิด ตลอดจนจิตวิญญาณเพื่อให้ นักเรียนเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปสร้างสรรค์ พัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า มั่นคง และทัดเทียมกับนานาชาติได้อย่างภาคภูมิใจสืบไป

บรรณานุกรม

- ครูบ้านนอก.คอม. **คุณภาพการศึกษา.คืออะไร**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.kroobannok.com/>. [๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙].
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. **พฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๕๑.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. **ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท** เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาชุมชน หน่วยที่ ๑-๗. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๔.
- พจน์ สะเพียรชัย. **ผู้บริหารสถานศึกษากับการวิจัยเพื่อสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายและแผนทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๖.
- พสุ เดชะรินทร์. **ผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.onab.go.th/index.php?option=>, [๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙].
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : นามิบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.
- สนธยา พลศรี. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.
- สมชาย เทพแสง. “โรงเรียนแห่งการเรียนรู้ (Learning School)”. **วารสารวิชาการ**. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ เมษายน-มิถุนายน ๒๕๔๗.
- สมพงษ์ สิงหะพล. **ผู้นำทางวิชาการและการพัฒนาหลักสูตร**. นครราชสีมา: คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา, ๒๕๔๗.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **มาตรฐานการบริหารและการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน**. กรุงเทพฯ : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๑.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๕๓**. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๕๓.
- Hellriegel D. S.E. Jackson and J.W. Slocum. **Management : A Competency Based Approach**. 9th ed. Canada : South western Thomson learning, 2002.
- MyFristBrain.com. **ห้องพักครู**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.myfirstbrain.com/teacher_view.aspx?ID=20838. [๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙].